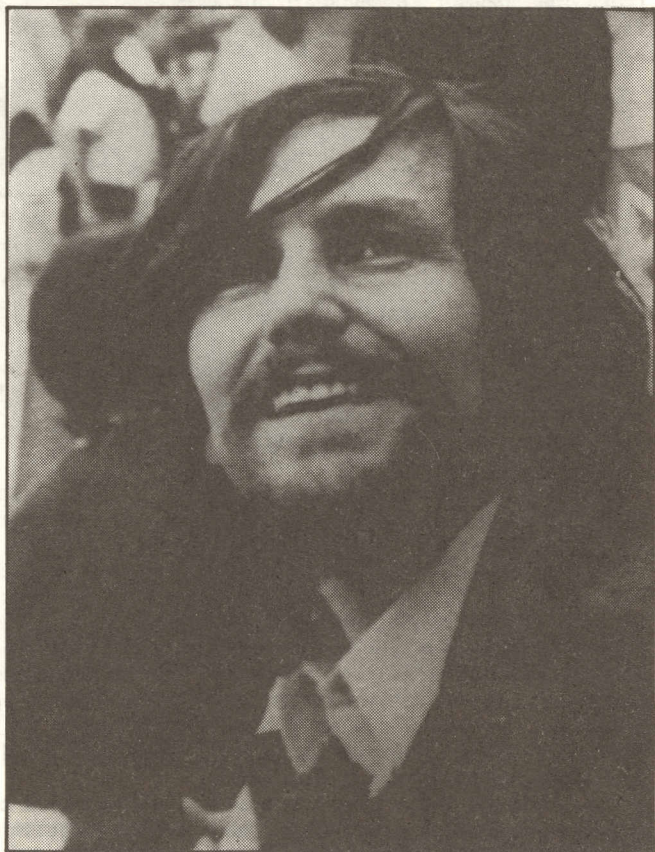

ALFONSO COMIN, CRISTIA COMUNISTA

Havia vingut més d'un cop a Terrassa, tan és que fos per un debat polític com per fer una xerrada a les velletes d'una comunitat cristiana. Quan vaig demanar-li el pròleg del llibre d'*Egara* («Una parroquia obrera bajo el franquismo») ho va fer tot seguit amb l'afecte profund que tenia per totes les persones i coses que havia conegut. En aquella crònica, que ell havia seguit molt d'aprop, hi veia «la grandeza que al final adquire una historia de derrotas aparentes, pero que, a la luz de la fe -esa palabra tan simple, tan difícil de pronunciar sin la intensa y callada y humilde compañía de la esperanza- estalla en lo más grandioso que puede ofrecer un grupo de cristianos: la proclamación de la Palabra en el acontecimiento, la fidelidad insobornable al Hijo del Hombre, la referencia sin tergiversaciones al Evangelio».

Fa cinc mesos de la mort de Alfonso Comín i la seva figura va agafant cada vegada més volada. L'últim acte celebrat als Caputxins de Sarrià, a finals de novembre, analitzava la seva vida des de la *fe, lluita i contemplació*. Una vida agosarada i plena com fou la seva cal estudiar-la com els acords d'una simfonia musical per gaudir-ne l'harmonia. Hi trobarem, ben cert, ressonàncies de l'Evangelí, de Mounier, de Marx, dels clàssics del marxisme, dels teòlegs de l'alliberació, però tot això mai amb el caire d'erudició, sinó tan sols com a notes d'un compromís amb la realitat punyent.

L'Alfons ha estat una d'aquelles persones que va intentar -com ell mateix deia del seu admirat Mounier- «adaptar la reflexión de la fe a la modernidad de su tiempo» o dit d'una altra manera «reconciliar el cristianismo con la conciencia del hombre contemporáneo». I sense rebaixar mai cap dels extrems d'aquesta dialèctica fe-modernitat.

Aquesta és la grandesa de la seva existència, la d'un cristià obert al món, conscient dels problemes actuals i fidel sempre a la praxis alliberadora de la Paraula. El seu llegat, recollit en els deu llibres que va escriure, ens farà l'Alfons sempre present, com a record i encara més com a futur, pels que seguim i seguirem el seu itinerari espiritual i humà.

EL CAMI DE DAMASC

Fill d'un pare que havia donat fins i tot la vida per la causa que creia justa, es troba entre els fills dels vencedors que canviaren d'identitat, «unos cuantos locos que sin abandonar la fe, viviéndola día a día apasionadamente, nos convertimos en los tráfugas de nuestra herencia conservadora».

Des del «terrorismo espiritual», com anomena aquella munió de pràctiques religioses que els imposaven d'un cristianisme «con la justicia ausente, la fraternidad ausente, el sentido de la creación y de la liberación ausente», on només importava «conquistar un pasaporte personal para poder entrar por méritos individuales en el Paraíso», sense conèixer l'existència d'un poble en marxa, tot plegat «orientaciones católicas-capitalistas», va emprendre un llarg camí vers un «cristianismo social» que el permeté sortir del segregament ideològic on havia viscut clos.

Les etapes del SUT a la universitat, la vaga de tramvies a Barcelona, el contacte amb els germanets de Foucauld, les vagues més organitzades del 62 quan neix Comissions Obreres, l'experiència dels suburbis, Mounier i la revista «Esprit», el grup de «El ciervo», són fites d'aquest procés d'auto-crítica del nacional-catolicisme i de contacte amb la nova cultura i amb els problemes socials del país fins arribar a la vivència que feia dir a Mounier que «el cristianismo no és pas un fre sinó més aviat una bogeria, una força insensata de commoció i de progrés».

Tanmateix el punt que assenyala la ruptura és molt més que no pas un avenç pel món ideològic; és el compromís amb la realitat més punyent, una *opció de classe*. La frase de Van der Meersch, com a resposta a la pregunta de Pilats, què és la veritat?, serà el lema de la seva vida: «La verdad, Pilatos, es ésta: ponerse al lado de los humildes y de los que sufren». «El problema de la verdad -hi afegeix- no era un problema meramente filosófico-teológico, sino que -casi diría ante todo- era un problema existencial, de opción, de riesgo».

Al seu camí de Damasc, havia caigut del cavall de les bones intencions i se li havia revelat que calia «penetrar la verdad histórica en el seno de la misma realidad humana» i que això no es podia fer sense córrer «el riesgo de la praxis».

DE L'ANATEMA AL DIALEG

El Concili Vaticà segon va ser el catalitzador teòric de la praxis assumida. I l'Alfons, que ja havia encetat el diàleg amb el món, va dur l'esquema XIII molt més enllà del diàleg amb l'home modern (l'home, per altra part, centro-

europèu de classe mitja, amb una cultura i una renda per càpita desenvolupades) fins el cor de les masses populars explotades. Va recollir amb apassionada esperança -més tard se'n cansaria una mica- aquell diàleg Església-món perquè creia i estimava ambdues realitats. D'una Església girada d'esquena al progrés (que al segle XX es rehabiliti amb bombo i platerets a Galileo i es reconegui el valor cristià del lema de la Revolució Francesa, n'és la prova més palesa) pensàvem a una Església de portes i finestres obertes als Signes del temps!

La fe en diàleg amb la cultura moderna i animant l'acció alliberadora dels homes. Aquest sí que era un **credo** que podia donar sentit a una vida: la «fe en la terra», és a dir, tocant de peus a terra. «Si he de exponer un credo personal sólo puedo hacerlo reflejando las inmensas debilidades de una persona que ha buscado siempre -en medio de errores- la luz entre las tinieblas, la historicidad de su creencia en un mundo «religioso» y farsalco que trataba de vivir la fe sin historia».

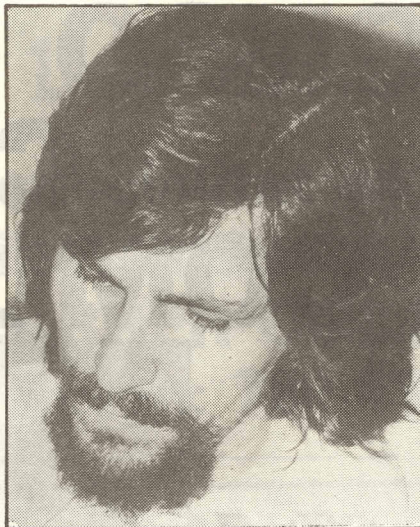
Des d'ara, la **historicitat de la Paraula** -«la Palabra nos llega precisamente a través del acontecimiento»- serà l'única pauta d'interpretació de la realitat i així, lluny ja del segrestament burgès de la Paraula que l'havia volatilitzada pels núvols angelicals deixant darrera seu un flaïre de resignació i submissió inhumanes, el creient pot ja «**aclarar qué es lo que pertenece al dominio de la fe y qué es lo que pertenece al dominio de la ideología adherida**» i, sobretot, recupera el sentit de la **praxis**, del compromís amb la realitat, més ben dit, del compromís per transformar la realitat ja que «**quienes dicen creer han de estar presentes en la práctica que Cristo denomina bienaventurada, la lucha por la justicia**».

D'aquesta fe, l'Església nacional-catòlica n'era ben orfe. Els treballs recollits a «**España, país de misión**» corresponen justament a aquesta època d'entusiasme conciliar.

DEL DIALEG A LA COEXISTENCIA

Es Althusser qui ens ha parlat de la gran importància de Marx ja que ens ha descobert un nou continent, el **Continent-Història**. I si la Paraula hi ha plantat tenda, cal buscar-li un lloc humà.

Per això, en Comín agafa el marxisme com instrument d'anàlisi de la realitat històrica, mediació necessària per aquella historicitat de la Paraula. I veu que en aquest Continent emergeixen dues realitats: la **lluita de classes** i el **protagonisme revolucionari de les masses**. No són invents teòrics sinó fets. «**No es una mera elucubración teórica que los marxistas manejamos para sembrar el odio y los antagonismos, sino que es una cruda realidad en la que hombres dignos**

«... i testimoniar allí on sembla més difícil i hostil de fer-ho. Allí on sembla que la cultura contemporània no sent ni el més mínim interès per la Paraula. Allí on les portes semblen tancades». Aquesta va ésser la inquietud indeclinable que va fer de l'Alfons un cristià incòmode dins de l'Església i alhora apassionadament aferrissat per a fer-ne un poble de Déu en marxa.

de todo desprecio explotan a la inmensa mayoría».

I tots, si prescindim de les «bones intencions», tenim un lloc i una funció en aquesta societat classista, ja que avui «**nada se construye en la «unión sagrada» sino en la división que enfrenta opresores y oprimidos**». No hi ha res de pitjor que no ésser conscient d'aquesta realitat.

«Una nueva concepción de la fe se iba fraguando en el seno de la lucha» («**crear no es tan sólo pronunciar, sino tomar partido**», havia escrit l'Alfons) i aquest procés es fa ja irreversible. Es un autèntic despulament i mort perquè neixi una nova fe («ningú que no neix de nou no pot veure el Regne de Déu», havia dit Jesús).

Això suposava «**vivir la fe como una realidad dinámica, en permanente evolución... la fe no como algo que se posee sino precisamente como algo que se arriesga también en el quehacer colectivo... presentes en el seno del movimiento obrero y popular, militando donde creemos que se está fraguando un hombre nuevo y una tierra nueva, asumimos el riesgo de ser creyentes**».

Aquesta decisió de **viure plenament la fe en la praxis social** orientada vers la construcció d'una societat socialista i plenament humana com a signe històric i palpable del Regne de Déu, l'anava -ens va- allunyant de l'estructura eclesial, més ben dit, vaticana. «**La fe exige, pues, luchar contra la institución eclesial en cuanto ésta se convierte y se perpetúa como aparato ideológico de estado que segrega y difunde doctrinas de sostenimiento del poder opresor establecido**».

Però, encara més enllà d'aquesta lluita intra-eclesial, neixia una **nova lectura de l'Evangelio des del poble**: «**releer el Evangelio en el seno de la lucha de clases**» («**los grandes pasajes evangélicos -ens dirà- quedan plenamente iluminados bajo esta perspectiva de Cristo unido con las masas**»). I sorgeix un **nou encontré amb Déu** frec a frec amb l'ateisme del poble: «**La mayoría de hombres que me han dado motivos de credibilidad eran ellos mismos agnósticos, incrédulos, ateos militantes**».

I arriba així a aquella tesi de Bonhoeffer de viure com si Déu no existís... però sabent que només existim davant d'ell. «**Para mí lo natural va siendo hallar a Dios justamente donde no se le nombra**». Aquesta maduració del creient posa d'acord la fe («**la fe sólo se pone a prueba y crece en la praxis liberadora**») amb el projecte humà alliberador -el socialisme- perquè ens descobreix que la veritable divisió del món no és la que es dona entre creients i no-creients sinó entre oppressors i oprimits.

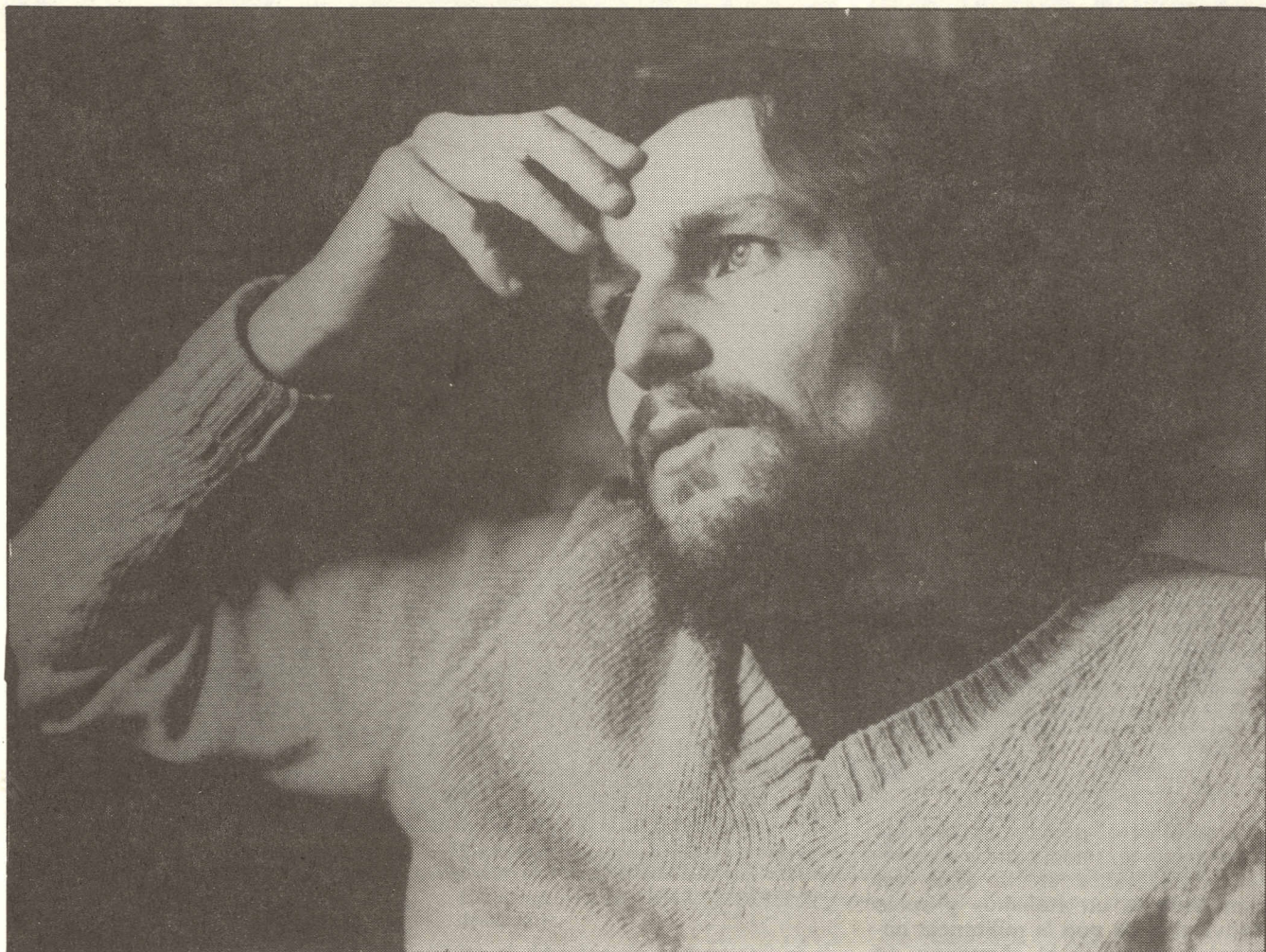
DE LA COEXISTENCIA A LA COINCIDENCIA

Aquesta és l'etapa no closa de l'itinerari de l'Alfons Comín, la que hem de continuar tots els creients que, com ell, anem fent aquest camí. Però, alhora, és l'etapa que va viure amb més intensitat, més entestadament, com síntesi de la seva existència: cristià-marxista o marxista-cristià, tan se val.

Per arribar-hi, calia guanyar la fita de l'**autonomia del compromís polític** d'esquerres (el de dretes no ha tingut mai cap problema al Vaticà) **enfront de la fe**, assolint així el pluralisme polític dins l'Església. «**En el futuro, la Iglesia no debe confesionar una vez más los problemas políticos que deben analizarse y resolverse de acuerdo con los supuestos de la ciencia política**».

I és que, a més a més, ha de quedar ben clar, «**no existe una forma «apolítica» de vivir la fe; cualquier forma de vivencia de la fe es política**». Però, això sí, aquesta impossible neutralitat fa també que sigui **impossible una valoración neutre del compromís que pren el creient**. «**Existe una vivencia política de la fe que trata precisamente de impulsar todo el potencial revolucionario que la Palabra ha dejado en la historia. La impregnación de la fe de una u otra política (liberadora u opresora) hace que la vivencia de la fe tenga un carácter u otro**».

Amb això, no caiem en un confessionalisme d'esquerres ja que -com hem dit- **les raons del compromís no provenen de la fe**, sinó de les lleis pròpies de la realitat i, el creient d'esquerres no vol ni ha d'utilitzar mai la institució eclesial per recollzar una determinada estratègia política.

Al pròleg de la versió catalana d'una obra de Mounier, l'Alfons escrivia aquestes paraules que avui hem d'aplicar a la seva obra: "La millor lectura dels textos de Mounier (Comín) és aquella que mena el lector a anar més enllà de les posicions ací exposades. En el moment que vivim no es tracta pas d'ésser uns simples espectadors, sinó uns lectors actius que acudim al combat. Aquesta serà la millor comunicació amb l'home que fou Mounier (Comín)". Només així la interpel·lació que fou la seva vida, no restarà inútil.

Així doncs, el creient compromès amb la història humana conflictiva i fidel a una fe radicalment alliberadora que vol modelar la realitat segons la utopia de l'Evangelí, troba una joiosa companyia amb els no-creients que no s'accontenten amb interpretar el món, sinó que volen transformar-lo.

EL MOVIMENT CRISTIANS PEL SOCIALISME

Fe alliberadora i compromís de classe són l'origen del moviment de **Cristians pel Socialista (CPS)** del qual l'Alfons va ésser l'ànima des del moment de la seva constitució, l'any 1.973. Utopia marxista (societat sense classes) i utopia cristiana (Regne de Déu) es troben en la praxis comuna de lluita pel socialisme. «**En la convergència del moviment comunista i del potencial revolucionari de la Palabra evangélica, en este encuentro se sitúa hoy la encrucijada de la liberación de los hombres y de los pueblos.**»

La tensió dialèctica dels cristians pel socialisme va des de l'afirmació absoluta de la gratuïtat de la fe, que no es pot reduir a ésser el suport de cap acció política deduïda de l'Evangelí, fins a l'exigència de reinterpretar i alhora reformular els continguts de la mateixa fe, un cop han passat pel se-

dàs de la praxis revolucionària. «**Es necesario, pues, que los cristianos inmersos en la lucha prosigan un proceso de acumulación teórica de la vivencia de su fe en relación con la práctica de clase desarrollada.**» Aquests cristians avancen vers la terra promesa pel dolorós desert de la «**afidelitat conflictiva**» amb la institució perquè van descobrint una nova concepció d'Església, del dogma, dels sacraments, del pecat, de la pregària, de l'esperança, del Regne, ... «**No interesa tanto la teología de la revolución -que a la postre puede esconder nuevas coartadas ideológicas- sino la auténtica revolución de la teología, es decir, la construcción de una teoría de la fe desde la praxis.**»

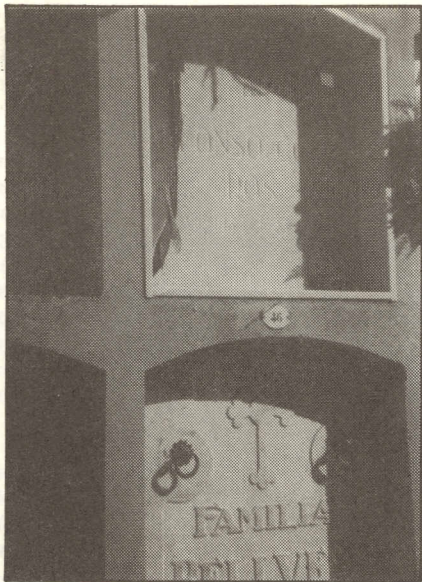
En una entrevista de l'any 71, expressava l'Alfons aquesta sofrent recerca: «**¿Puede un cristiano vivir su fe militando en un frente socialista, respetando los instrumentos que tal frente utiliza para el análisis de la lucha de clases y para la práctica social y política que se desprende de éste? (...) ¿No es en la conciencia del creyente que hace tal opción donde se desarrolla el auténtico diálogo, es decir, la elevada contradicción que tal militancia provoca?»**

Coincidència, doncs, no gens fàcil sinó més aviat conflictiva amb sí ma-

teix, amb el partit «**cristianos en el partido**» i encara més amb la institució eclesial «**comunistas en la Iglesia**». Un esforç creador constant atraves la fe i la militància del creient i les purifica, retornant la fe a la terra i fent que el marxisme no sigui dogmàticament ateu. I si el creient ha de salvar la transcendència «**en este sentido podemos hablar de autonomía de la fe en el proceso revolucionario**» també retroba un nou significat a la realitat de la lluita de classes «**El amor nace de la lucha de clases y por ello no podemos amar a unos y otros de la misma manera, sino que el amor cristiano tiene precisamente este carácter paradójicamente dialéctico: a los oprimidos se les ama liberándolos, a los opresores se les ama combatiéndolos. El amor tiene que ser clasista para ser verdaderamente universal.**»

LA MILITANCIA DEL MARXISTA CRISTIA

Coincidència tampoc vol dir esborrar les pròpies identitats -Partit, Església- **sinó més aviat deixar-se interpel·lar mutuament amb honrada.** «**La nueva identidad militante del marxista cristiano transorna posiciones cristiano-conservadoras en un extremo, marxista-dogmáti-**

Al familiar cementiri de Castellterçol, voltat del suau paisatge del Moianès, hi trobareu una senzilla làpida amb el nom: Alfonso Comín Ros. A sobre, dibuixada la creu dels germanets de Foucauld IESUS-AMOR. La data del naixement (9-VIII-1933) va precedida de l'estrella de cinc puntes i la data de la mort (24-VII-1980), d'una creu, síntesi de la seva vida de cristià-marxista.

"El futuro de la fe depende históricamente, en última instancia, de la historia de la lucha de clases. . . no hay un espacio propio de la Iglesia. Su realidad se juega en la única historia que une a todos los hombres".

cas en el otro, posiciones seguras de sí mismas, unas y otras asentadas rigidamente en la tesis «el marxismo es un ateísmo» y en la convicción de que la militancia comunista conduce al abandono de toda «ideología religiosa», a la pérdida de la fe». Aquesta nova actitud només serà possible quan el Partit entengui i accepti (i el PCE i el PSUC n'han fet declaració) que el creient que vol militar no és un cavall de Troia de l'obscurantisme o de l'imperialisme vaticà i l'Església també entengui i accepti (d'això no hi ha cap declaració encara), que el creient que milita en un partit marxista no és tampoc cap cavall de Troia de l'ateisme.

Si avui el PSUC, partit on milita en Comín, proclama el seu caràcter laic, no fa diferències entre comunistes ateus i comunistes cristians, ha superat la tesi leninista de privatització de

la fe i accepta el creient amb la seva fe, respecta l'autonomia amb què els cristians actuen al si de l'Església, aleva un debat polític autònom i reconeix l'enriquiment que aquesta presència de cristians i la corrent cultural del cristianisme pot aportar al panorama cultural i ideològic del marxisme, és que una reconciliació profunda està neixent entre el cristianisme i la consciència de l'home contemporani. A Sant Tomàs d'Aquino, glòria de la tradició catòlica, el varen expulsar de la Universitat de París, ara fa vuit-cents anys, per introduir en la teologia les doctrines aristotèliques, aleshores incompatibles amb la fe. Avui el materialisme aristotèlic forma part del dogma catòlic.

No tenim encara prou perspectiva històrica per a valorar l'obra escomesa per un il·luminat com fou l'Alfons que ens ha omplert a tots de neguit amb les seves confessions impenitents, fetes sempre «amb profunda fraternitat». I hom no pot deixar de pensar -contemplant el panorama eclesial- en aquelles paraules d'Ezequiel: «Per a ells, tu no ets sinó un hàbil flautista, que té la veu bonica i fa una música dolça. Escolten les teves paraules, però no les practiquen gens. Però quan això vindrà -mira, ja veu- sabran que hi havia un profeta enmig d'ells» (33,32-33).

JOSEP RICART I OLLER

ai veni

BUFA ARREU

A Terrassa:
72 PUNTS DE VENDA distribuïts per tota la ciutat.

A Barcelona:
LLIBRERIA PUBLIA, Consell de Cent, 281
CASA DEL LIBRO, Ronda Sant Pere, 3
LLIBRERIA ONA, Gran Via, 654

